

ÚVAHY FILMOVÉ

Krvavé stopy

Žánrové a stylové experimenty jsou pro většinové publikum obtížně stravitelné, ale mají právo na existenci, protože přinejmenším vyvažují mainstream české kinematografie. Pozornost už jen svou výjimečností vzbuzuje filmový debut Miroslava Bambuška s názvem *Lidi krve*, který právě vstoupil do kin.

Výraznou osobnost a dílo dramatika, scenáristy a režiséra Miroslava Bambuška není třeba na stránkách Divadelních novin představovat. Ve filmovém světě se objevil v roce 2009 s paradokumentem *Jan Hus – mše za tři mrtvé muže* a získal za něj cenu Andreje Stankoviče. Celovečerní hraný debut *Lidi krve* velmi volně vychází ze site-specific projektu Prométheus z roku 2016.

Námět spojuje příběh konkrétních lidí a míst s obecnější tematikou hledání příčiny dnešních problémů v nezažité minulosti. Autor vysílá šest postav na mysteriózní cestu do hlubin paměti, na klopnotnou pouť krajem ruin a skalisek přírodních i mentálních. Divák se propadá do smrti vizuálních a zvukových vjemů, jež se na něj z plátna valí, a smysl poněkud tajemného dění odkrývá až postupně.

Nemocný Leopold Schwarz (Miroslav Mejzlík) se s pomocí podpůrné družiny vydává na podivný výlet. Expedici do „jiných světů“ vede Otto Hille (Miloslav König) z českoněmecké rodiny. Do jeho duše se přes jednu generaci vepsalo trauma dávného zločinu. Deník plný úzkostných výkřiků a děsivých malůvek typu psychotické produkce ho doprovází do vesnice v pohraničí, kde byl po válce zavražděn jeho děd, německý továrník Ottfried Hille (Karel Dobrý). Osudová vazba Hilleho a Schwarze se vyjeví tam, kde staré křivdy zanechaly krvavé stopy.

Hlavní protagonisté, protihráči a zároveň soupeřníci, jsou na scénu uvedeni svým prostředím. Kamera se přibližuje k oknu anonymního paneláku připomínajícího termiště, za nímž se tísní rodina dělníka Ottya. Za promínutem Schwarzem stopáme zdvínáči do sterilní kanceláře v nobl budově. Zatímco Ottu obklopuje nepořádek a nepřetržitě k němu doléhá řev dítěte, Schwarze v tichém poloprázdném prostoru aseptických prosvětlených pokojů obsluhuje jeho suita. Do dobře placeného pečovatelského týmu, který z bohatého starce tyje, patří podivínský synovec Mišel (Jiří Černý), lékař Ignaci (Jakub Folvarčný) a kuchař Jan (Tomáš Bambušek).

Otto se městem pohybuje na kole. Skromný dopravní prostředek odpovídá jeho sociálnímu statusu, ale zároveň symbolizuje vlastní námahu, spoléhání pouze na sebe a energii čerpanou z vnitřních zdrojů. Schwarze vytáhl mocenský mechanismus peněz do vyšších pater společenské hierarchie. Dá se předpokládat, že dříve se vozil v limuzínách. Nyní ho přemísťují na pojízdné posteli. Už jen bezvládně leží, ve své moci je bezmocný.

Ačkoli výpravu diriguje, skutečným šéfem v roli průvodce, jakéhosi Stalker-a, je Otto. Vzal s sebou přítele, věčně intoxikovaného malíře Henryho (Jakub Gottwald). Zato manželce (Tereza Hofová) svou misi zatají.

Krkolomné putování směřuje ke kořenům – a možná do osobního i kolektivního nevědomí, jak naznačuje úvodní a závěrečný záběr mořských vln. Z různých lokací zdejších i cizozemských vytvořili režisér s kameramanem Jakubem Halousem magickou krajinu, v níž se prolíná potenciálně nebezpečná divokost přírody se sutinami opuštěných sídel. Lidské siluety na jejím pozadí vyvolávají dojem karavany v poušti. Šestice poutníků podstupuje zasvěcovací obřad. V noci uprostřed jeskyně zapalují oheň na znamení proměny a dělí se o hořící lihovinu. Tímto iniciačním rituálem vstupují do stínové zóny, do pásma přechodu, kde se stýká přítomnost s minulostí. Zde se mají konfrontovat

s nepřiznanou a neodčiněnou vinou. Schwarze čeká už jen poslední dějství života, v němž se pokouší dojít katarze, Ottovi naopak toto pročištění otevírá bránu k budoucnosti. Nositelem naděje je jeho dítě, nová generace, na niž se fantomy těch předchozích už nemusí přenášet.

Podle pověsti slibuje bývalý cínový důl splnění snů. Snem prostomyslného kuchaře Jana je zbohatnout, Schwarz tedy pro něj reprezentuje vrchol úspěchu a předmět závidění. O snech, ale i povahách a zázemí ostatních účastníků se můžeme jen dohadovat. Důkladnější využití třeba zrovna tohoto motivu splněného přání by přispělo k hlubší charakteristice Mišela, Ignaciho a Henryho, kteří zůstávají jen schematicky nahozenými typy s nejasnou motivací. Není patrné, kdo vlastně kající pouť vymyslel – sám Schwarz, či

Běda tomu, kdo v sobě skrývá poušť... Nemocný Leopold Schwarz (Miroslav Mejzlík) se vydává na podivný výlet
FOTO FREESAM

Otto, anebo Mišel? Nejednoznačnost otevírá možnosti různorodé interpretace, což je většinou pozitivní, ale v tomto klíčovém bodě by rozeznatelný autorský záměr nebyl na škodu.

Očistu přináší oheň a voda. Ponor do bahna je blahodárný. Otto z všelživé byliny objevené v močálu připravuje lektvar, jenž způsobí „zázrak“: Schwarz v kruhovém bazénu omládne. Má vizi rajskeho ostrůvku – jde o inscenovanou malbu Lucase Cranacha Pramen věčného mládí –, na kterém se opájí erotickými slastmi s množstvím nahých žen a pocitem, že ho nic netřítí. Je neprůstřelný, světská spravedlnost

mu nemůže nic dokázat. Dohání ho ovšem svědomí v podobě zuřících psů.

Film upoutá výtvarnou stránkou s proměnlivou barevností a trikovými animacemi. Pracuje s kontrastem světla a tmy. Sekvence z poválečných let odkazují k zašlým dobovým fotografiím a technicoloru. Z temnoty paměti vystupují zjevení předků, před vnitřním zrakem se odvíjí rodinná historie. Do obrazu agresivně vpadávají Henryho psychedelické malby coby výraz Ottových běsů a nočních můr. Tlumený zvuk foukací harmoniky provokativně střídá výbušný rockový nářez. Harmonium v opuštěném kostele

podkrešuje deklamaci veršů Jana od Kříže. Jako refrén se opakuje citát Nietzscheho: *Běda tomu, kdo v sobě skrývá poušť*. Běsnící živly, obří měsíc, moře, oheň, rozžhavené železo, vyletující jiskry... Přemíra symbolů buší do hlavy jako kovářské kladivo. Přitom by úplně stačilo zvolit jich několik. I tady platí, že méně je více. Civilněji zobrazené reminiscence na přelom čtyřicátých a padesátých let jsou působivější než ukřičené expresivní pasáže. Opulence a samoučelná přestylizovanost jdou na úkor sdělnosti. Příběhu, který je sám o sobě dostatečně nosný, by myslím prospěla střídmejší forma.

Do obrazu agresivně vpadávají Henryho (Jakub Gottwald – vlevo) psychedelické malby coby výraz Ottových (Miloslav König – vpravo) běsů a nočních můr
FOTO FREESAM

Za uplynulý rok vznikly pozoruhodné snímky vracející se k bolestným událostem nedávných dějin. Vnesly do naší kinematografie společensky důležité náměty (*Zpráva* Petera Běb-jaka pojednává o útěku dvou vězňů z Osvětimi, *Kryštof* Zdeňka Jiráského o komunistické Akci K likvidující kláštery). Sudetoněmecké téma pojal Bohdan Sláma v loňské *Krajině ve stínu* tradiční narací, Miroslav Bambušek je v *Lidech krve* zpracovává mnohem odvážněji a originálněji. Cesta za poznáním národních stínů je zákonitě těžká a nepřijemná a takový je i jeho film. Efekt tohoto martyria je však sporný. Vysoce artistní stylizace bude přístupná spíš jen užití skupině diváků, kteří ocení halucinační zážitky podobný syrovému experimentálnímu divadlu, jakým je Bambušek pověstný.

Na rozdíl od rozšířeného českého zvyku přikrývat dějinné rány útěšnými náplastmi laskavého humoru je filmová prvotina Miroslava Bambuška chce rozříznout a vydezinfikovat. Vyznáváme-li krédo, že umění má burcovat a znepokojuvat, ne ukolébávat, oceníme *Lidi krve* za jeho naplnění.

ZDENA MEJZLÍKOVÁ

Lidi krve (ČR 2021). Scénář a režie Miroslav Bambušek, kamera Jakub Halousek, hudba Tomáš Vtípl, střih Jan Daňhel. V kinech od 4. listopadu 2021.

Došlo do redakce

GUSTAV MAHLER / SOŇA ČERVENÁ
CD, Historical Recordings, Radioservis, 76:33 min.

Vřelý vztah Soni Červené ke Gustavu Mahlerovi (1860–1911) dosvědčuje nejen nové CD Radioservisu, ale především její nevšední a poměrně koncentrovaná koncertní činnost z děl skladatele, která se počala už v padesátých letech, tehdy ještě v Československu. Jak uvádí Jan Králík v bookletu, první vystoupila pěvkyně s *Písní potulného tovaryše* v roce 1954 v Jihlavě pod taktovkou Václava Neumanna, o několik dní později znovu ve Znojmě a v roce 1957 v Plzni pod vedením Bohumíra Lišky. Z nových mahlerovských příležitostí se pěvkyně těšila až za hranicemi vlasti. Na základě úspěchu v berlínské Státní opeře, kde během tří let zpívala v devíti operních premiérách a jedenácti koncertních skladbách, byla v lednu 1960 přizvána Haroldem Byrnsem k nastudování altového partu O Menschi! Gib Acht! Mahlerovy *Symfonie č. 3*. V tomto skladatelově jubilejním roce studovala

také part v *Písní o zemi* s dirigentem Rolfem Kleinertem, s nímž poté vznikl i rozhlasový záznam představený na tomto CD.

S Mahlerem se Červená v brzké době setkávala stále častěji. V průběhu první poloviny šedesátých let opakovaně vystupovala nejen ve zmiňované symfonii (1960 – Lipsko, 1963 – Berlín, 1963 – Vídeň), ale absolvovala i mahlerovské koncerty s tenoristou Peterem Schreierem. V říjnu 1960 uvedla *Písně o mrtvých dětech* s dirigentem Hermannem Scherchenem v Lipsku. Záhy je živě slyšeli i posluchači v Kolíně nad Rýnem a o dva měsíce později také posluchači v Halle.

Aktuálně vydané CD obsahuje nahrávku Scherchenova lipského nastudování *Písní* spolu s altovým partem ze *Symfonie č. 3*, zaznamenaným o tři dny dříve na koncertě tamtéž. Spolu s nimi je na CD i berlínský záznam *Písně o zemi*. Všechny nahrávky

ukazují Soňu Červenou v plné umělecké síle, s barevně podmanivým altem a znamenitým přednesem. Dosud je bylo možné znát jen z již dávno rozebraných edic francouzské firmy Tahra, v případě *Písně o zemi* se jedná dokonce o první dostupný přepis vůbec. Pro milovníky nahrávek písňové hudby minulého století a Soni Červené jde o album v zásadě nezbytné.

MILAN ČERNÝ

ZAPOMĚLSEM: MĚSÍC VE VÁZE
CD, Indies MG 41:59

Jesenický písničkář Aleš Macenauer, který si říká Zapomělsem, patří k nastupující generaci českého folku navazující na introvertní experimentální větve reprezentovanou Oldřichem Janotou či později na Jakuba Čermáka (Cermaque). Jako své zdroje autor udává indie rockery Radiohead, éterické Islandany Sigur Rós a kladenské Zrní. Jeho hudba – byť jejím základem je stále kytara – se rozprostírá široko do prostoru, čemuž napomáhají náladotvorné „prostorové“ tóny syntezátoru, elektronické beaty, konkrétní zvuky (v autorově provedení) či trubka hostujícího Lukáše Morávka (Priessnitz), perkuse Zdeňka Jurčika (Priessnitz, Kafka Band) a vokál Lucie

Krpalové (Prune). Křehké, něžné písničky jsou plné posmutnělých obrazů lásky (*Tam kdesi v horku a písku / je tvé tělo zakopaný / kdesi daleko mimo mě / kdesi hluboko pod křikem racků...* – Kdesi) a zasněných vstupů do vesmírných světů (*Měsíc odráží / volání dále / slyšíš ho v sobě / slyšíš ho všude...* – Pak se vrať). Přesto jde o pevně uchopenou poezii kompaktně propojující snovou zvukovou atmosféru a pomalu plynoucí rytmy s deklamativním způsobem zpěvu, jenž se vsakuje až kamsi do podvědomí. *Zapomělsem je stesk jesenických Sudet, písničkářství kombinující folkové kořeny a poetické texty s experimentálními přístupy*, charakterizuje sám sebe autor, který s autorskou tvorbou začínal v roce 2016. Jeho letošní druhé album (po předloňském debutu *Gejzír*) lze ve svém žánru směřovat zařadit mezi nejosobitější alba – folkové básnické sbírky – v tomto roce u nás. Autorem mystického „cover art“ je hudebník Jakub König, spolupracovník Divadla LETÍ (Les sebevrahů).

VLADIMÍR HULEC